

מעשה זית ושדמות לא עשה אכל גזר ממכלה צאן ואין בקר ברפתים: ובמקום אחר נמצא שרמות עם רי"ש שנאמר (ירמיהו ל"א ל"ט) וכל העמק הפגרים והדשן וכל השרמות עד נחל קדרון עד פנת שער הסוסים מזרחה קדש לד' לא ינתש ולא יהרס עוד לעולם: ואף על פי שהוא קרי וכתוב מכל מקום גם בקרי וכתוב מתחלפות האותיות כפי חוקי החילופים לפי משפחות האותיות כמו שכתבנו לעיל.

ובמו כן מתחלפות עוד אותיות שאינן ממשפחת האותיות אחת כגון אותיות מ"ם ונו"ן אלא הן דומות בקול ומצינו שפופם עם אות המ"ם בסופה ושפופן עם אות הנו"ן בסופה. ובכן נמצא שפופם עם אות המ"ם שנאמר (במדבר כ"ו ל"ט) לשפופם משפחת השופמי לחופם משפחת החופמי: ובמקום אחר נמצא שפופן עם אות הנו"ן שנאמר (דברי הימים א ח' ה') וגרא ושפופן וחורם.

ובן מצינו התחלפות האותיות לאו דוקא בשמות לבד אלא גם בסתם מילים והנה בפסוק אחד מתחלפות האותיות האלה פעמיים בשתי מילים שנאמר (במדבר כ"ז ד') כן בנות צלפחד דברת נתן תתן להם אחזת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן. הנה החילופים הם להם-להן אביהם-אביהן אף על פי שאחת זכר ואחת נקבה.

ויש מפרשים את המלה תמנו כאלו כתוב תממו או בקיצור תמו במ"ם דגושה ידוע כי דגש חזק פירושו שתי אותיות ובמלת תמנו המ"ם הראשונה עומדת במקומה והמ"ם השניה מתחלפת לנו"ן כמה שנאמר (איכה ג' כ"ב) חסדי ד' כי לא תמנו רחמיו: ונאמר (במדבר י"ז כ"ח) כל הקרב הקרב אל משכן ד' ימות האם תמנו לגוע: ונאמר (ירמיהו מ"ד י"ח) ומן אז חדלנו לקטר למלכת השמים והסך לה נסכים חסרנו כל ובחרב וברעב תמנו:

ומאידך גיסא מצינו תמו במ"ם דגושה שנאמר אנשי המלחמה למות (דברים כ' ט"ז) ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם: ונאמר (יהושע ג' ט"ז) ויעמדו המים הירדים מלמעלה

זקנותו ונתחלפה המ"ם של הימים עם הנו"ן של הימין כמו בדניאל (שם) לקץ הימין ומצינו הרבה חלופים כאלה בתנ"ך אע"פ שרובם מתחלפות רק בין אותיות בתוך משפחה אחת ויש בלשון הקודש חמש משפחות והן אותיות השפתים בומ"ף ואותיות הלשון דטלנ"ת (בתי"ו דגושה) ואותיות השריקה זסשת"ץ (בתי"ו רפויה) ואותיות החיך גיכ"ק ואותיות הגרון ר"ע הא"ח מכל מקום מתחלפות גם מקצת אותיות ממשפחה אחת לשניה כגון מ"ם ונו"ן וגם רי"ש ודלי"ת ועוד.

ובכן אנו מוצאים חילופי אותיות בשם רעואל ורעואל שמחליפים את הרי"ש עם הדלי"ת. והנה נמצא רעואל עם רי"ש שנאמר (במדבר ב' י"ד) ומטה גד ונשיא לבני גד אליסף בן רעואל ולפעמים דעואל עם דלי"ת שנאמר (שם א' י"ד) לגד אליסף בן דעואל: ונאמר (שם ד' מ"ב) ביום הששי נשיא לבני גד אליסף בן דעואל: ונאמר (שם ד' מ"ז) ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אליסף בן דעואל: ונאמר (שם י' כ') ועל צבא מטה בני גד אליסף בן דעואל:

ובמו כן אנו מוצאים את השם ריפת עם רי"ש ודיפת עם דלי"ת. והנה נמצא ריפת עם רי"ש שנאמר (בראשית י' ג') ובני גמר אשכנז וריפת ותגרמה. ובמקום אחר דיפת עם דלי"ת שנאמר (דברי הימים א א' ר') ובני גמר אשכנז ודיפת ותוגרמה.

ובן השם של אחד מגבורי דוד המלך נמצא פעם הדי בה"א ודל"ת ופעם חורי בחי"ת ורי"ש. והנה חרי בה"א ודל"ת שנאמר (שמואל ב' כ"ג ל') בניהו פרענתי הדי מנחלי געש: ובמקום אחר חורי בחי"ת ורי"ש שנאמר (דברי הימים א י"א ל"ב) חורי מנחל געש אביאל הערתי: ויש בשם זה שני חלופים אחד ה"א בחי"ת שהן ממשפחת אותיות הגרון וגם רי"ש בדלי"ת שהן דומות בצורותיהן.

ובן מצינו שדמות עם דלי"ת ושרמות עם רי"ש. לפעמים יש שדמות עם דלי"ת שנאמר (חבקוק ג' י"ז) כי תאנה לא תפרח ואין יכול בגפנים כחש